

4. Иванцевич Дж.М., Лобанов А.А. Человеческие ресурсы управления: основы управления персоналом / Дж.М. Иванцевич, А.А. Лобанов. – М.: Дело, 2005.
5. Ивановская Л.В., Суслова Н.В. Основные направления управления формированием конкурентоспособного потенциала управленческого персонала / Л.В. Ивановская, Н.В. Суслова // Организационно-экономические проблемы управления персоналом : тем. сб. – М.: ГУУ, 2004.
6. Кузьмин А.М. Психотехнологии и эффективный менеджмент / А.М. Кузьмин. – М.: Технологическая школа бизнеса, 2005.
7. К экономической эффективности – через информационные технологии / Л. Мельник, В. Касьяненко, Ю. Коноплина // Экономика Украины. – 2001. – № 2. – С. 88–90.
8. Онищук И. Эффективность энергосберегающих мер на муниципальном уровне / И. Онищук // Экономика Украины. – 2003. – № 11. – С. 84–86.

УДК 338

Кушлик О.Ю.*кандидат економічних наук,**доцент кафедри менеджменту і адміністрування**Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу***Слоньовський О.Р.***студент**Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*

КОНЦЕПЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті визначено соціальну відповідальність необхідною умовою ведення фінансово прибуткового бізнесу, сталого розвитку громади, регіону. Досліджено концепцію соціальної відповідальності вітчизняних підприємств на прикладі ПАТ «Прикарпаттяобленерго». Обґрунтовано вигоди впровадження міжнародного стандарту звітності з питань соціальної відповідальності для вітчизняних підприємств.

Ключові слова: соціальна відповідальність, політика, концепція, міжнародні стандарти, підприємство.

Кушлик О.Ю. Слоньовський О.Р. КОНЦЕПЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ КОМПАНИЙ

В статье определена социальная ответственность как необходимое условие ведения финансово прибыльного бизнеса, устойчивого развития общества, региона. Исследована концепция социальной ответственности отечественных компаний на примере ОАО «Прикарпатьеобленерго». Обоснованы выгоды внедрения международного стандарта отчетности по вопросам социальной ответственности для отечественных предприятий.

Ключевые слова: социальная ответственность, политика, концепция, международные стандарты, предприятие.

Kushlyk O.U., Slonovskyy O.R. CONCEPTION OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF DOMESTIC ENTERPRISES

The article defines social responsibility necessary condition for doing financially profitable business, sustainable community development in the region. Studied the concept of social responsibility in case of national enterprises of PJSC «Prykarpattyaoblenergo». Grounded benefit the implementation of international accounting standards on social responsibility for domestic enterprises.

Keywords: social responsibility, politics, concept, international standards, company.

Постановка проблеми. У нинішніх високодинамічних умовах розвитку суспільних відносин підприємництво покликане враховувати соціальні аспекти впливу бізнесу на працівників, споживачів, контрагентів, а також сприяти вирішенню проблем суспільства в цілому. Суспільство очікує від бізнесу не тільки високих економічних результатів, а й істотних досягнень у врахуванні змін соціальних інтересів.

Соціальна відповідальність є добровільною діяльністю компаній, спрямованою на дотримання високих стандартів операційної діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище тощо з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; покращання результативності бізнесу та показників прибутковості у довгостроковому періоді.

Сьогодні соціальна відповідальність є необхідною умовою для ведення фінансово прибуткового бізнесу, що призводить до сталого розвитку як підприємства, громади, так і регіону в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню соціальної відповідальності присвячено

багато наукових досліджень, в яких розглядаються підходи до визначення суті поняття соціальної відповідальності, а саме бізнесовий [1; 2] та етичний [3; 4], через концепцію стейкхолдерів, концепцію соціально відповідальних інвестицій та корпоративного громадянства [5], загальні методи оцінки соціальної відповідальності [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Упровадження концепції соціальної відповідальності бізнесу в Україні на сьогоднішній день супроводжується низкою проблем, серед яких варто зазначити й відсутність національного стандарту регулювання соціальної відповідальності або ж загальноприйнятого єдиного міжнародного стандарту з упровадження та звітності з питань соціальної відповідальності. Отже, найбільш адекватним на даний момент рішенням для українського бізнесу є вивчення практичного досвіду іноземних компаній та використання стандартів, які оптимально відповідають особливостям конкретної структури.

Мета статті полягає у дослідженні концепції соціальної відповідальності вітчизняних підприємств на прикладі ПАТ «Прикарпаттяобленерго» та вигоди з упровадження міжнародного стандарту звітності з питань соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під концепцією соціальної відповідальності розуміємо систему принципів, що визначають мету соціальної відповідальності підприємства, механізми взаємодії стейкхолдерів, характер відносин між окремими ланками внутрішньої структури організації, а також ступінь урахування взаємного впливу зовнішнього середовища та підприємства. Для ПАТ «Прикарпаттяобленерго» [7] соціальна відповідальність – це щоденна добровільна робота компанії, спрямована на взаємодію з усіма заінтересованими сторонами Прикарпаття задля розвитку довірливих відносин.

У компанії формалізована та затверджена Політика з соціальної відповідальності. Вона тісно пов'язана зі стратегією розвитку ПАТ «Прикарпаттяобленерго», що свідчить про стратегічний підхід до соціальної відповідальності та її впровадження. Відповідно, компанією розроблена Стратегія соціальної відповідальності на 2015–2017 рр., де враховано досвід попередніх років діяльності та визначено основні пріоритети і прагнення підприємства, комунікації з соціальною відповідальністю та прописано систему оцінювання ефективності програм.

У соціальній відповідальності ПАТ «Прикарпаттяобленерго» дотримується наступних принципів:

- прозорість – відкритість по відношенню до власної діяльності, надання достовірної інформації про компанію в доступній і повній мірі;

- підзвітність – готовність компанії звітувати щодо впливу своєї діяльності на суспільство і довкілля;

- діалог (взаємодія) із заінтересованими сторонами з метою надання інформації та роз'яснення рішень компанії. Діалог зі стейкхолдерами відбувається на засадах інформаційної відкритості та структурованого інноваційного підходу;

- етична поведінка – поведінка, яка відповідає прийнятним принципам корпоративної культури і узгоджена з міжнародними нормами поведінки;

- дотримання міжнародних норм, що є загальноприйнятими і засновані на визначених міжнародного права.

Компанія поважає і приймає до уваги інтереси стейкхолдерів. Для компанії стейкхолдер – це особа або група людей, заінтересованих у будь-яких рішеннях компанії або її діяльності взагалі. «Прикарпаттяобленерго» взаємодіє з акціонерами, органами державної влади і місцевого самоврядування, працівниками, медіаорганізаціями, громадськими і благодійними організаціями, споживачами.

Акціонери – заінтересовані в стабільному розвитку компанії, її позитивному іміджі, прибутковій діяльності, покращенні технічних та економічних показників роботи підприємства.

Органи державної влади і місцевого самоврядування – заінтересовані в надійному та безперебійному енергозабезпеченні населення та народного господарства, у стабільному розвитку підприємства (забезпечення робочих місць, реалізація соціальних програм, сплата податків), задоволеності мешканців роботою компанії, дотриманні норм законодавства.

Працівники – заінтересовані в стабільному розвитку підприємства, стабільних

доходах, розвитку соціальних програм для персоналу, своєму особистому розвитку, покращенні умов праці, збільшенні безпеки та здоров'я.

Медіаорганізації – заінтересовані в доступності та відкритості інформації про компанію, швидкому реагуванні на інформаційні запити, надійному партнерстві.

Громадські і благодійні організації – заінтересовані у партнерстві для реалізації спільних проектів.

Споживачі/клієнти – заінтересовані у безперебійному та якісному енергозабезпеченні, підвищенні культури, якості та оперативності обслуговування, прозорості сервісу, швидкому реагуванні на звернення громадян.

ПАТ «Прикарпаттяобленерго» будує свою політику соціальної відповідальності з метою створення можливості для діалогу між компанією та стейкхолдерами. Діалог з ними відбувається на засадах повної інформаційної відкритості та структурованого підходу, інноваційним прикладом якого можна вважати діяльність громадської приймальні компанії.

Громадська приймальня – це форма структурованого діалогу компанії, у рамках якої пересічні споживачі можуть поспілкуватися з керівниками компанії як на місці розташування центрального офісу, так і під час щомісячних виїздів у райони. Під час спілкування компанія інформує споживачів, працівників, державні органи влади і партнерів про рішення компанії, роз'яснює тарифи, збирає інформацію щодо покращення її діяльності.

Структура управління соціальною відповідальністю (рис. 1) в компанії розділена на три рівні: управлінський, стратегічний і практичний.

До групи із соціальною відповідальністю входять представники компанії, відповідальні за юридичні питання, діяльність профспілки та громадської приймальні, перспективний розвиток компанії, роботу з клієнтами, інформаційну політику, соціальне забезпечення працівників, розвиток та навчання персоналу, охорону праці, екологічний напрямок, популяризацію спорту, популяризацію дитячої електробезпеки тощо.

Пріоритети і програми із соціальною відповідальністю підлягають розповсюдженню як усередині компанії, так і ззовні.

Інструментами внутрішньої комунікації щодо пріоритетів політики та програм компанії із соціальною відповідальністю є: включення інформації про соціальну відповідальність до Кодексу корпоративної культури компанії; розміщення інформації про політику із соціальною відповідальністю та колективний договір на внутрішній сайт компанії (внутріш-

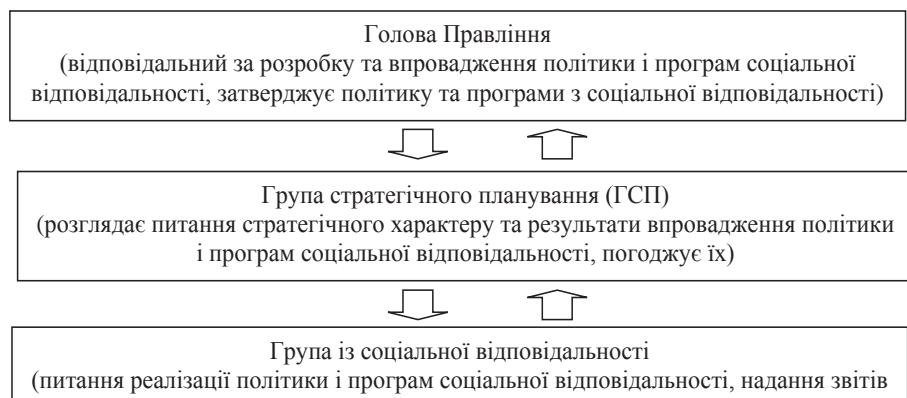

Рис. 1. Структура управління соціальною відповідальністю на ПАТ «Прикарпаттяобленерго»

ній навігатор ресурсів); запровадження у внутрішній корпоративній газеті окремої колонки із соціальною відповідальністю; презентація політики для членів ГСП та директорів філій, постійне інформування працівників; включення інформації про політику із соціальною відповідальністю в інструктаж нових працівників компанії; розробка і створення ініціативного центру для персоналу, що допоможе запроваджувати нові ідеї працівників із соціальною відповідальністю; запровадження тематики із соціальною відповідальністю в корпоративні заходи компанії.

Інструментами зовнішньої комунікації щодо пріоритетів політики та програм компанії із соціальною відповідальністю є: підготовка звіту з корпоративної соціальною відповідальністю починаючи з 2012 р.; створення та постійне оновлення розділу «Соціальна відповідальність» на сайті компанії; включення інформації про соціальну відповідальність у бюлетень «Справи енергетичні», який розповсюджується серед партнерів компанії; висвітлення результатів проектів із соціальною відповідальністю у ЗМІ; включення окремих слайдів щодо політики компанії із соціальною відповідальністю до зовнішніх презентацій.

Основні досягнення із соціальною відповідальністю:

1. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» посіло друге місце у «Рейтингу корпоративної соціальною відповідальності-2011: сектор товарного виробництва» та шосте – у головному «Рейтингу рівня відкритості та системності компаній у сфері соціальною відповідальності-2011».

2. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» двічі ставало переможцем у конкурсі «Корпоративне волонтерство» Фонду «Східна Європа»: у 2011 р. – за діяльність експертів з дитячої електробезпеки, у 2012 р. – за роботу ековолонтерів, які залучають школярів до спостереження за птахами в рамках освітньої програми «Лелека».

3. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» – єдина українська компанія, дані про діяльність якої в 2012 р. увійшли до онлайн-бібліотеки Всесвітньої ради підприємців зі сталого розвитку «Бізнес-рішення щодо проблем екосистеми»

4. У 2012 р. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» стало переможцем IV Національного конкурсу бізнес-кейсів із соціальною відповідальністю з проектом «Стабільне електропостачання та охорона біорізноманіття – конфлікт інтересів. Чи можливе вирішення?». У 2013 р. – переможцем V Конкурсу у номінації «Корпоративне управління» з проектом «Ініціативний центр – шлях удосконалення бізнес-процесів».

5. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» у 2012 р. представило свої проекти на III Національній виставці соціальних та екологічних проектів України CSR

Marketplace: програму корпоративного волонтерства у сфері дитячої електробезпеки «Наш суперагент» та комплексну природоохоронну програму зі збереження біорізноманіття «Лелека». У лютому 2014 р. про «Ініціативний центр» енергетики розповідали на IVCSR Marketplace.

6. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» приймало участь у II щорічному незалежному конкурсі ділових та соціальних «зелених» проектів Green Awards Ukraine 2012 у категорії «Кращий зелений соціальний проект», представивши проект на тему: «Комплексна довгострокова програма зі збереження біорізноманіття «Лелека».

7. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» представило свій проект «Цивілізоване вирішення конфлікту в питаннях охорони білого лелеки» на Міжнародній виставці соціальних та екологічних проектів CSR Marketplace Turkey (Стамбул, грудень 2012 р.).

8. У церемонії вшанування лідерів економічного розвитку м. Івано-Франківськ «Тріумф десятиліття» ПАТ «Прикарпаттяобленерго» отримало нагороди як «Найбільший платник податків десятиліття до місцевого бюджету» та «Краще соціально-відповідальне підприємство десятиліття».

9. У 2014 р. ПАТ «Прикарпаттяобленерго» увійшло до «Сімки стійких в Україні» проекту видавництва «Економіка» MMR, присвяченому засадам стійкого розвитку.

Упродовж трьох наступних років (2015–2017) ПАТ «Прикарпаттяобленерго» з урахуванням «Стратегії розвитку компанії на 2014–2016 роки» та планів щодо досягнення лідируючої позиції в галузі визначила п'ять ключових прагнень із соціальною відповідальністю (рис. 2).

Для складання звітності із соціальною відповідальністю ПАТ «Прикарпаттяобленерго» використовує довільну форму, яку підприємство самостійно визначило. Звіт складається наприкінці кожного року на основі даних про виконання чи невиконання стратегії із соціальною відповідальністю.

Використання даної форми звітності не дозволяє компанії пройти аудит із соціальною відповідальністю та відповідати міжнародним стандартам, що, своєю чергою, не дозволяє фігурувати компанії у міжнародних рейтингах, як наслідок, компанія не може додатково залучити закордонних інвесторів.

Доцільність звіту із соціальною відповідальністю відповідати міжнародним вимогам обумовлено рядом можливостей:

- щоб співставити та оцінити результативність у сфері сталого розвитку відносно вимог законодавства, кодексів, стандартів діяльності та добровільних ініціатив, механізмів саморегуляції ринку – потреба взнати і пересвідчитись;

- щоб розуміти вплив компанії на можливість досягнення сталого розвитку і сформулювати власні очікування щодо зусиль компанії у напрямку досягнення сталого розвитку – потреба взнати й оцінити;

- щоб порівняти результати діяльності різних структурних підрозділів організації, а також результати діяльності в різні моменти часу – потреба взнати і проаналізувати.

Звіт за стандартом AA1000 (Account Ability) – це звіт за оцінкою успіху організації в економічному, екологіч-

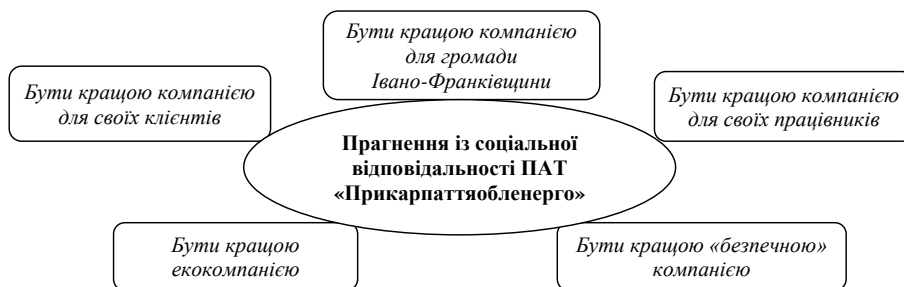

Рис. 2. Прагнення ПАТ «Прикарпаттяобленерго» із соціальною відповідальністю

ному та соціальному середовищі, заснований на діалозі зі стейкхолдерами, який може проходити аудит [8]. Відповідно, виділено наступні сфери впливу як підстави складання звіту: екологічно-економічна, соціально-економічна, соціально-екологічна. Перша сфера впливу передбачає ефективне використання ресурсів, енергоефективність, глобальні енергетичні питання. Друга передбачає навчання та розвиток персоналу, підтримка місцевої економіки та підприємництва, спонсорство. Третя охоплює кліматичні зміни, здоров'я та безпеку, законодавче регулювання. Даний звіт розроблений Інститутом соціальної та етичної звітності (Institute of Social and Ethical Account Ability) у 1999 р. Важливою ідеєю стандарту є підвищення соціальної звітності бізнесу суспільству за рахунок максимального залучення груп зацікавлених сторін, урахування їхньої думки при аналізі діяльності компанії. Згідно з вимогами стандарту, основними етапами процесу соціальної звітності є планування (ідентифікація заінтересованих сторін, визначення цінностей і завдань компанії), звітність (виявлення найбільш актуальних питань, збір і аналіз інформації), підготовка звіту та проведення аудиту зовнішньою організацією.

Стандарт перевірки звітності AA1000 націлений на сприяння організаційної звітності для сталого розвитку шляхом забезпечення якості нефінансового обліку, аудиту і звітності. Стандарт перевірки звітності AA1000 розроблений таким чином, щоб забезпечувати інформацію, яка буде своєчасною, надійною та матеріальною по відношенню до економічної діяльності компанії і має бути адресованою інвесторам і стейкхолдерам.

Вигоди для ПАТ «Прикарпаттяобленерго» від звітування за міжнародним стандартом AA1000:

- допомога компанії у розбудові процесу управління соціальною відповідальністю. Під час підготовки звіту компанія отримує можливість проаналізувати власну стратегію, провести об'єктивну оцінку нефінансових ризиків, залучити менеджерів, відповідальних за функціональні напрямки, до визначення ролі та оцінки впливу компанії на суспільство. За вмілого використання звітування здатне стати інструментом стратегічного планування діяльності компанії;

- збільшення довіри до компанії з боку різних груп впливу. Для працівників компанії соціальна звітність є значним стимулом і доказом статусності роботи. Звітність також допомагає компанії у розбудові іміджу відповідального роботодавця, зокрема серед молодих спеціалістів. Неурядові організації, бізнес-партнери, державні органи, споживачі певною мірою також формують своє ставлення до компанії з урахуванням відповідності звітності міжнародним стандартам. Міжнародна сертифікація може опосередковано сприяти створенню партнерств, зокрема міжсекторних, а також підвищує шанси компанії стати партнером значущих інституцій, зокрема міжнародних;

- відповідність звітності міжнародним стандартам підвищує прозорість компанії. Відповідність звітності міжнародним стандартам нефінансової звітності за певних умов може дозволити збільшити капіталізацію компанії, зменшити вартість фінансового ресурсу або продовжити термін залучення фінансових ресурсів;

- відповідність звітності міжнародним стандартам зміцнює ділові відносини та сприяє розширенню меж залучення інвесторів. Ефективна комунікація з бізнес-партнерами дозволяє компанії отримати репутаційні вигоди як прозорої і відкритої до співпраці шляхом установлення чітких вимог до контрагентів та відкритості щодо принципів своєї роботи. Міжнародні інвестори все активніше виставляють вимоги до соціальних та екологічних аспектів компанії.

Висновки. Упровадження звіту з діяльності підприємства в питанні соціальної відповідальності за міжнародним стандартом AA1000 дозволить вітчизняним організаціям покращити репутаційний менеджмент, мотивацію співробітників, лояльність інвесторів, фінансові показники діяльності, стосунки із державним сектором та суспільством. Таким чином, окреслена у дослідженні проблема ставить як перед науковцями відповідних галузей науки, так і перед відповідними спеціалістами-практиками актуальне завдання – визначити головні напрямки теоретичної і практичної роботи щодо переходу вітчизняних підприємств на міжнародні стандарти звітності щодо діяльності підприємства в питанні соціальної відповідальності. Уміла організація цієї роботи дасть змогу прискорити вирішення цілої низки взаємопов'язаних завдань і в кінцевому підсумку забезпечити належний рівень використання даного інструменту в управлінні підприємствами.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Катихін Є.О. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу та її основні принципи / Є.О. Катихін // Статистика України. – 2011. – № 3. – С. 83–86.
2. Посібник із КСВ. Базова інформація з корпоративної соціальної відповідальності / О. Лазоренко, Р. Колишко [та ін.]. – К.: Енергія, 2008. – 96 с.
3. Яковлев П.О., Приходченко Я.В. Корпоративна соціальна відповідальність як інструмент менеджменту / П.О. Яковлев, Я.В. Приходченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77310.doc.htm.
4. Лебедев І. Корпоративна соціальна відповідальність: концепція і модель для України / І. Лебедев // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 5. – С. 13–19.
5. Крикун В.А. Сутність та еволюція концепції соціальної відповідальності бізнесу / В.А. Крикун // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 1. – С. 91–94.
6. Костюк І.В. Поняття стратегії економічного розвитку країни: соціальний вимір / І.В. Костюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.10. – С. 212–218.
7. Офіційний сайт ПАТ «Прикарпаттяобленерго» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oe.if.ua.
8. Стандарт верификации отчетов AA1000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ksovok.com/doc/aa1000s.doc.